

Bocz János György

Házasságban szebb az élet?!

A házasságban élők jólléte, elégedettsége és a családalapítással kapcsolatos attitűdjei Magyarországon

Bevezetés

A házasság és a gyermekvállalás az egyének és az egész társadalom számára meghatározó esemény, illetve intézmény. A társadalmi reprodukció alapvető feltétele és egyúttal a múlt, a jelen és a jövő generációinak meghatározó személyes élménye. Tanulmányunk elsődleges célja, hogy megvizsgáljuk, az eltérő társadalomdemográfiai és szocioökonómiai háttérű válaszadók hogyan vélekednek a házasság intézményéről, és családi státuszuktól függően mennyire elégedettek az életükkel. Azt vizsgáljuk, hogy a magyar társadalom különböző élethelyzetben élő állampolgárai mit gondolnak a házasság intézményéről, illetve a házasságban élők boldogabbak és elégedettebbek-e, mint a hasonló társadalomdemográfiai háttérrel élő nem házas tagjai.

A KSH legfrissebb adatai alapján Magyarországon a vizsgált időszakban, 2010 és 2021 között a házasságkötések száma 35 520-ról 72 030-ra, az ezer lakosra jutó mutató pedig 3,6-ról 7,4-re nőtt. Összehasonlításképpen az Európai Unióban az ezer lakosra jutó mutató 2010 és 2021 között 4,4-ről 3,9-re csökkent. Ez azt jelenti, hogy Magyarországon jelentősen nőtt, az Európai Unióban pedig csökkent a házasodási hajlandóság. Hazánkban nőtt a házasságban megszületett gyermekek aránya is. Az ezer 15-49 éves házas nőre jutó élveszületés mutatója 2010-ben 55,8 (az EU-ban 63,2), míg 2021-ben már 82,3 volt (2021-ről nincs EU-s adat).

Elméleti, szakirodalmi háttér

A termékenység, a családtervezés és a házasság hazánkban fontos kutatási téma, hosszú távú társadalomdemográfiai hatásai és a kormányzati családpolitika előtérbe kerülése következtében az ezekkel kapcsolatos vizsgálatok köre is jelentősen kibővült az elmúlt évtizedben. A hazai kutatások (Pári és munkatársai 2019; Kapitány és Murinkó 2020; Murinkó és Spéder

2021; Fűrész és Molnár 2021; Nyírády et al. 2022), köztük a Kopp Mária munkásságával összefüggő Hungarostudy 2021 felmérés (Engler et al. 2022b) multidiszciplináris aspektusból vizsgálták a fenti témákat.

A kutatások közös nevezőjeként említhető, hogy a családi együttélési formák európai pluralizálódása, az első gyermekvállalás idejének kitolódása ellenére hazánkban a házasság továbbra is fontos védőfaktor, érték- és időtálló társadalmi intézmény, amelyet a gyermekvállalás esetében a leg-hatékonyabb párkapcsolati formának tartanak (Kopp és Skrabski 1992, 2003; Pári 2014; Engler és Pári 2022a). A KINCS egyik legfrissebb kutatása szerint a házasság boldogságot és érzelmi biztonságot jelent. A jól működő házasság és párkapcsolat alapját e felmérés alapján – csökkenő említési sorrendben – egymás elfogadása, tisztelete, a megfelelő kommunikáció, az együtt töltött minőségi idő, a vonzalom és a kompromisszumkészség, a szerelem, a humorérzék, valamint a közös értékrend és a házaspárok közötti munkamegosztás jelentik (KINCS 2023), továbbá a gyermekek határozottan boldogabbak, és elégedettebbek az életükkel, mint a nem házas és gyermektelen személyek, amit a 2021-es Hungarostudy kutatás is igazolt (Nagy és Horváth-Varga 2022; Pári és Balog 2022).

Kutatási cél, hipotézisek

Kutatásunk célja annak vizsgálata volt, hogy a különböző életkorú házas és nem házas válaszadók mennyire elégedettek az életükkel, és anyagi szempontból jobban vagy rosszabbul élnek-e, mint a hasonló élethelyzetben lévő válaszadók. Hipotézisünk az volt, hogy a házasság és a gyermekvállalás olyan társadalmi védőfaktort jelentenek, amely révén a házasok, valamint a gyermekek szignifikáns módon jobb anyagi helyzetben vannak, és elégedettebbek az életükkel, mint a nem házas és gyermektelen kontrollcsoportok.

Módszerünket tekintve a kiadvány korábbi részében már ismertetett 2021-es Századvég-felmérés adatbázisát használtuk, amelyet a tanulmányunk szempontjából releváns változók esetében képzett mutatókkal egészítettünk ki. A felvétel súlyokkal felszorozott alapsokasága 60 015 fő volt, és tematikusan több eltérő elemszámú almintát is tartalmazott. A házassággal kapcsolatos attitűdváltozók almintája 17 705 főt tett ki. Amennyiben az úgynevezett nem tudja / nem válaszolt esetek statisztikailag

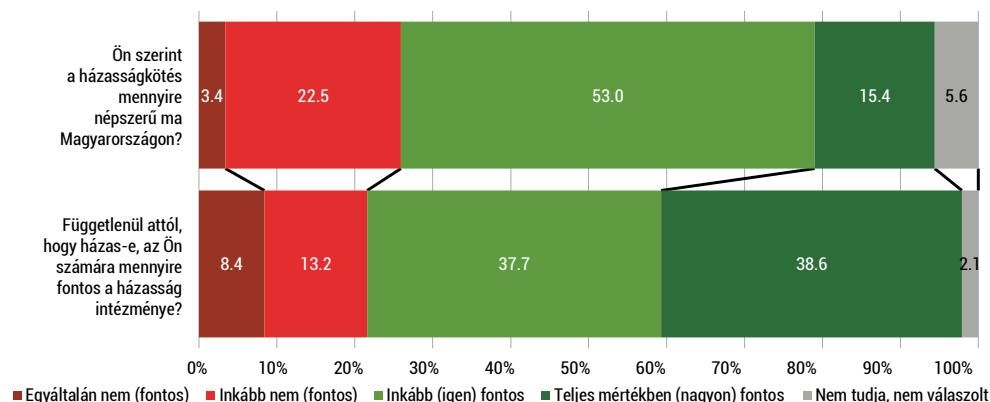
nem voltak számottevők (egy-két százalékos arányt képviseltek), akkor kihagytuk őket az elemzésből. A hazai statisztikai adatfelvételekhez hasonlóan a jövedelmi változónál nem minden esetben voltak szignifikánsak az eredmények, a változók összefüggését jellemző szignifikanciaszint azonban $p = 0,000$ volt.

Eredmények

A házasság fontossága, jelentősége

Elsőként az vizsgáltuk, hogy a válaszadók miként gondolkodnak a házasság intézményéről általában, mennyire tartják – alapvetően a társadalmi megítélést tükrözően – népszerűnek és a személyes, egyéni értékeik alapján fontosnak.

Fontos, és alapvető társadalmi konszenzusra utal, hogy a megkérdezettek több mint kétharmada (68,4 százalék) gondolta úgy, hogy a házasság intézménye népszerű Magyarországon, és több mint háromnegyedük (76,3 százalék) válaszolta azt, hogy számára fontos is. Ez azt jelenti, hogy a társadalmi percepciót/elvárást tükröző véleményükhöz képest a személyes megítélés szintjén még nagyobb is a „házasságpártiak” aránya.

1. ábra: Ön szerint a házasságkötés mennyire népszerű ma Magyarországon? Függetlenül attól, hogy házas-e, az Ön számára mennyire fontos a házasság intézménye? (% , n= 14 997)

Nemek szerint nem tapasztaltunk markáns különbségeket e kérdésben, az életkor és a lakóhely településtípusa szerint azonban igen. Személyes tapasztalatuk, családi állapotuk (magas közöttük az özvegyek aránya, s ez szintén a társas kapcsolatok jelentőségére utal) és a hagyományos értékekhez közeli attitűdjeik miatt az idősebb korosztályok (a hatvanévesek és annál idősebbek 88 százaléka) az átlagosnál (78 százalék) jóval nagyobb mértékben tartják fontosnak a házasság intézményét.

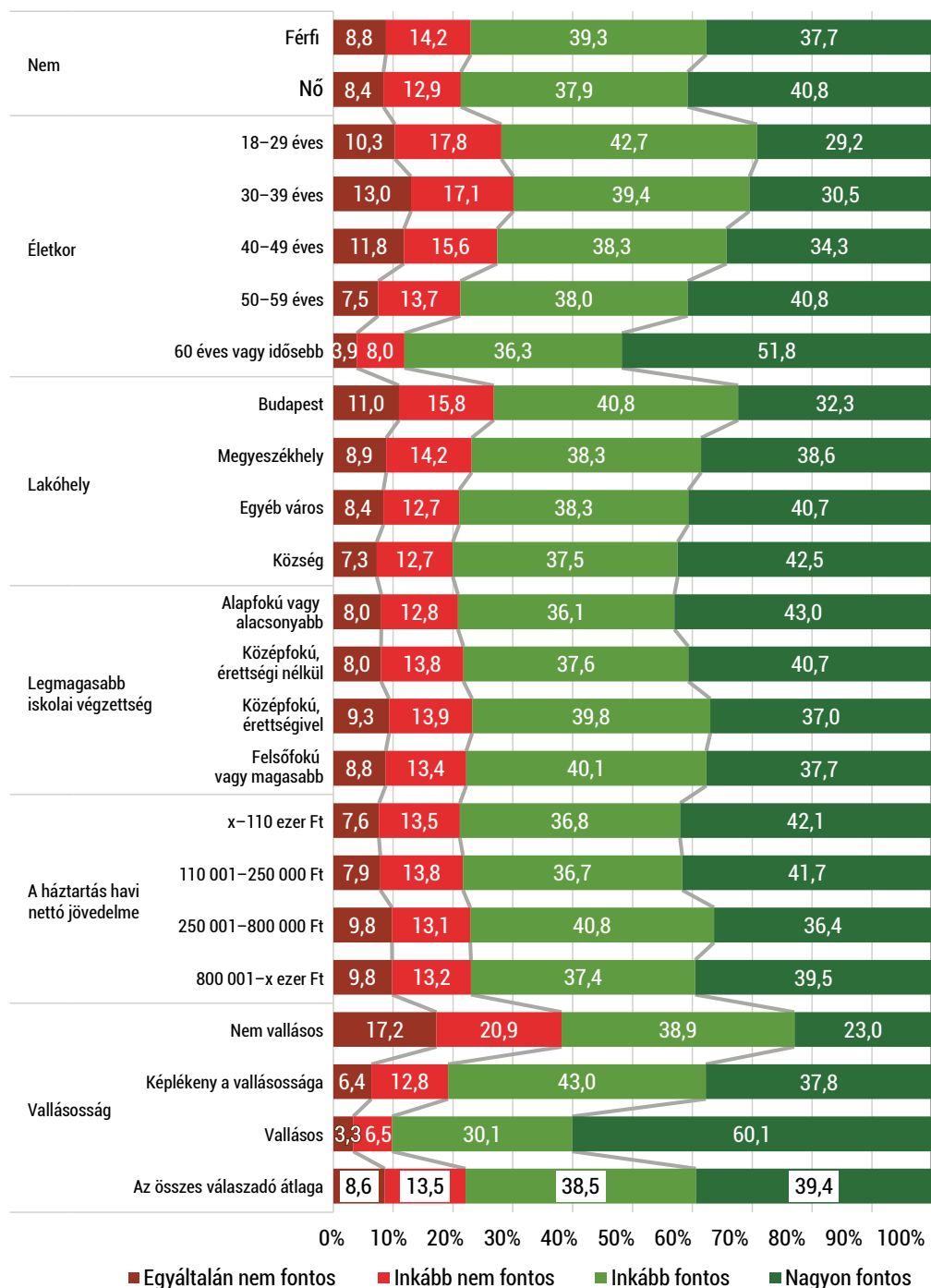
Figyelemre méltó ugyanakkor az is, hogy a nemzetközileg elterjedt párkapcsolati formák (például a mozaik- és multinukleáris, illetve az élettársi kapcsolatokon alapuló családok) ellenére és részben a közvélekedéssel ellentétben Magyarországon – összhangban a korábbi kutatásokkal (Engler és Pári 2021) – a fiatal generációkban is kifejezetten magas a „házasság-pártiak” aránya. A 18–29 éves válaszadók közel háromnegyede tartozik közéjük: 74 százalékuk tartja népszerűnek és 72 százalékuk gondolja fontosnak a házasságot.

Lakóhelyük alapján a kisebb településeken élők között (a községekben 42 százalék, a városokban 41 százalék) az átlagosnál (39 százalék) magasabb a házasságot „nagyon fontosnak” tartók aránya, ugyanakkor a fővárosban élők kevésbé tartják kifejezetten fontosnak. Budapest mutatói ellentmondásosak, ugyanis az itt élők 41 százaléka válaszolta azt, hogy „inkább fontos” és 32 százalékuk nyilatkozta azt, hogy „nagyon fontos” a házasság, ami arra utal, hogy a fővárosban élők megosztottak ezzel a kérdéssel kapcsolatban.

Jövedelmi szempontból a házasságot pártolók és a házasságot nem fontosnak gondolók között nem tapasztalhatók markáns eltérések.

A házasság fontosságának megítélésével a vallásosság szintje szignifikánsan összefügg. Minél inkább egyetért valaki a történelmi egyházak tanításaival, annál fontosabbnak tartja a házasságot. A vallásos válaszadók körében tízből kilencen, a „képlekenyebben” vallásosak közül („nem tudja”, illetve maga módján vallásos) tízből nyolcan, míg a nem vallásosak között tízből hatan inkább fontosnak és/vagy nagyon fontosnak tartották a házasság intézményét.

A fenti következtetéseket a házassággal összefüggő kérdések átlagértékei is alátámasztják. Az 1. táblázatban vastag betűvel jelöltük az átlagosnál nagyobb értéket mutató társadalmi csoportokat.

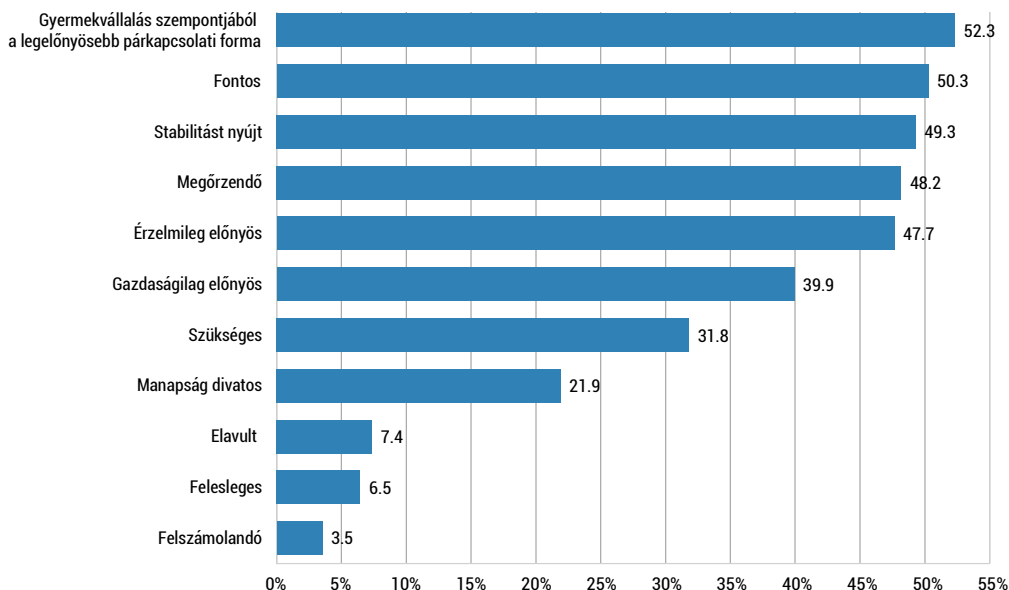

2. ábra: Függetlenül attól, hogy házas-e, az Ön számára mennyire fontos a házasság intézménye? (*A „nem tudja”, illetve a „nem válaszoltak” adatai nélkül) (%)

Megnevezés		Ön szerint a házasságkötés mennyire népszerű ma Magyarországon?	Függetlenül attól, hogy házas-e, az Ön számára mennyire fontos a házasság intézménye?	Tervezi-e, hogy a jövőben egyszer házasságot fog kötni?	Akik komolyan gondolják a kapcsolatukat, előbb-utóbb összeházasodnak.
		Az 1–4 skála átlagai			Az 1–5 skála átlagai
Nem	Férfi	2,852	3,060	2,403	3,833
	Nő	2,854	3,110	1,925	3,917
	Összesen (átlag)	2,853	3,086	2,135	3,878
Életkor	18–29 éves	2,906	2,907	3,160	3,593
	30–39 éves	2,831	2,873	2,699	3,503
	40–49 éves	2,802	2,950	2,087	3,628
	50–59 éves	2,797	3,121	1,716	3,956
	60+ éves	2,893	3,359	1,185	4,343
	Összesen (átlag)	2,853	3,086	2,135	3,878
Lakóhely	Budapest	2,804	2,945	2,330	3,538
	Megyeszékhely	2,856	3,066	2,318	3,830
	Város	2,862	3,113	2,025	3,926
	Község	2,870	3,152	2,009	4,053
	Összesen (átlag)	2,853	3,086	2,135	3,878
Legmagasabb iskolai végzettség	Nyolc általános iskolai osztály vagy alacsonyabb	2,860	3,143	1,707	4,228
	Szakiskola vagy szakmunkásképző, érettségi nélkül	2,847	3,109	1,936	4,121
	Középiskolai érettségi	2,842	3,045	2,306	3,771
	Főiskolai vagy egyetemi diploma	2,868	3,068	2,683	3,420
	Összesen (átlag)	2,853	3,087	2,134	3,879
Családi állapot	Házas, és van gyermeke	2,898	3,376		4,073
	Házas, és nincs gyermeke	2,973	3,233		3,759
	Párkapcsolatban él, és van gyermeke	2,770	2,583	2,183	3,447
	Párkapcsolatban él, és nincs gyermeke	2,847	2,770	3,048	3,395
	Egyedülálló, és van gyermeke	2,820	3,131	1,303	4,195
	Egyedülálló, és nincs gyermeke	2,794	2,755	2,610	3,624
	Összesen (átlag)	2,852	3,090	2,117	3,888
A háztartás havi nettó jövedelme	x–110 ezer Ft	2,844	3,133	1,741	4,176
	110 001–250 000 Ft	2,844	3,122	1,913	4,048
	250 001–800 000 Ft	2,868	3,037	2,588	3,669
	800 001–x ezer Ft	2,932	3,065	2,813	3,426
	Összesen (átlag)	2,858	3,088	2,112	3,897
Vallásosság	Vallástalan	2,725	2,676	2,249	3,419
	Képlékeny a vallásossága	2,886	3,122	2,156	3,922
	Vallásos	2,927	3,469	1,934	4,313
	Összesen (átlag)	2,852	3,088	2,133	3,882

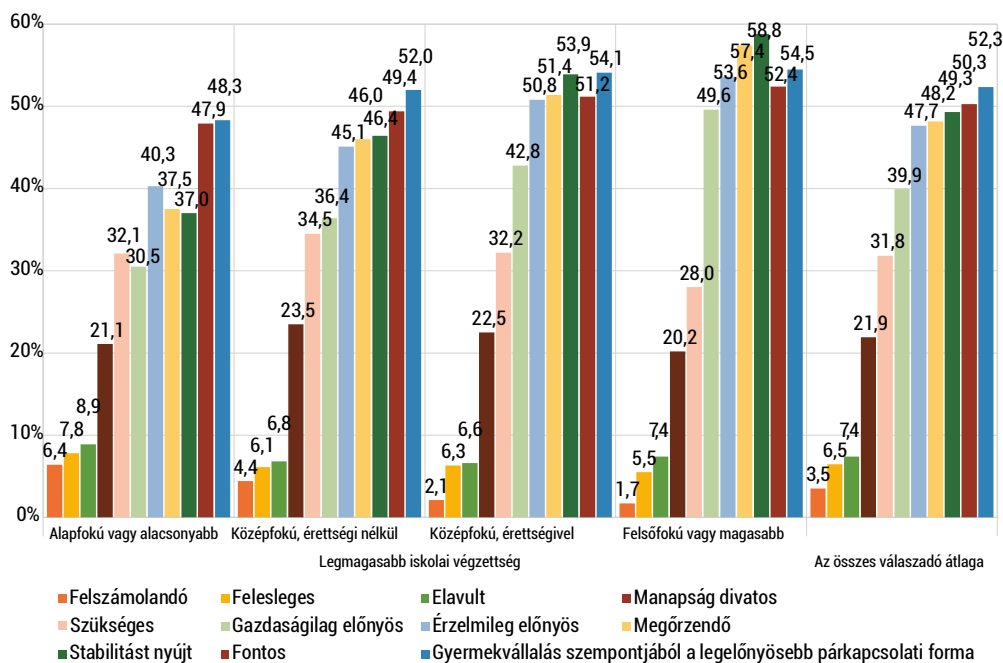
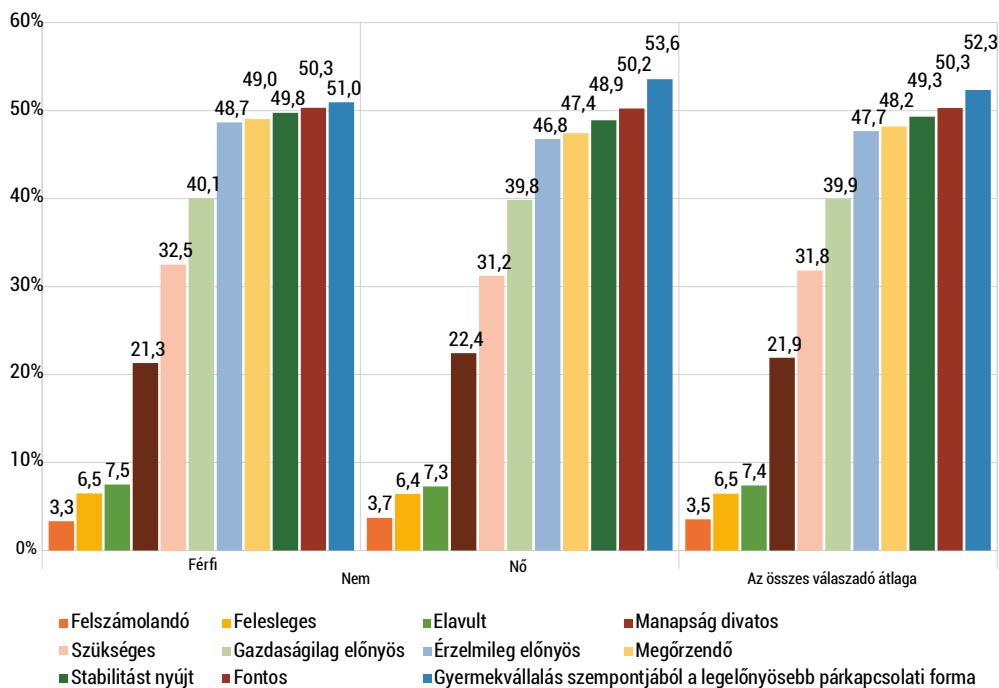
1. táblázat: A házassággal kapcsolatos attitűdök a válaszadók társadalomdemográfiai háttere szerint

Elemzésünk arra is irányult, hogy a különböző társadalmi csoportok hogyan vélekednek a házasságról, milyen előnyeit látják, mennyire elfogadók, illetve elutasítók vele kapcsolatban. A válaszadási lehetőségek multiplikálásával (az adott kérdésre adott több válasz lehetőségével) is magyarázható, hogy a megkérdezettek hogyan válaszoltak arra a kérdésre, hogy „Ön szerint a következők közül melyek igazak a házasság intézményére?”.

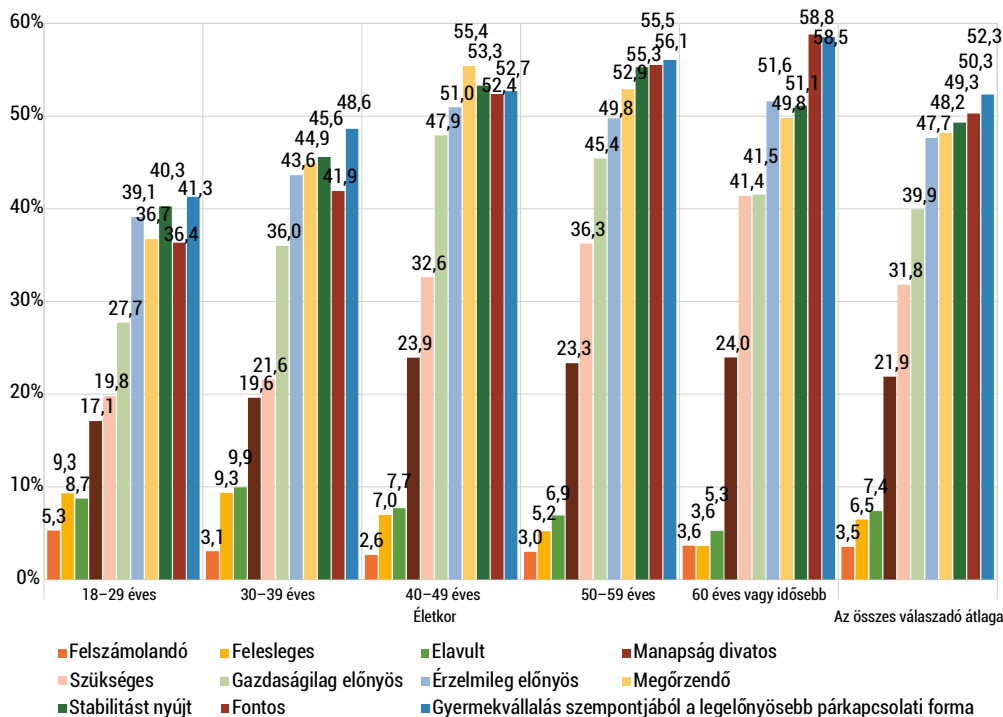
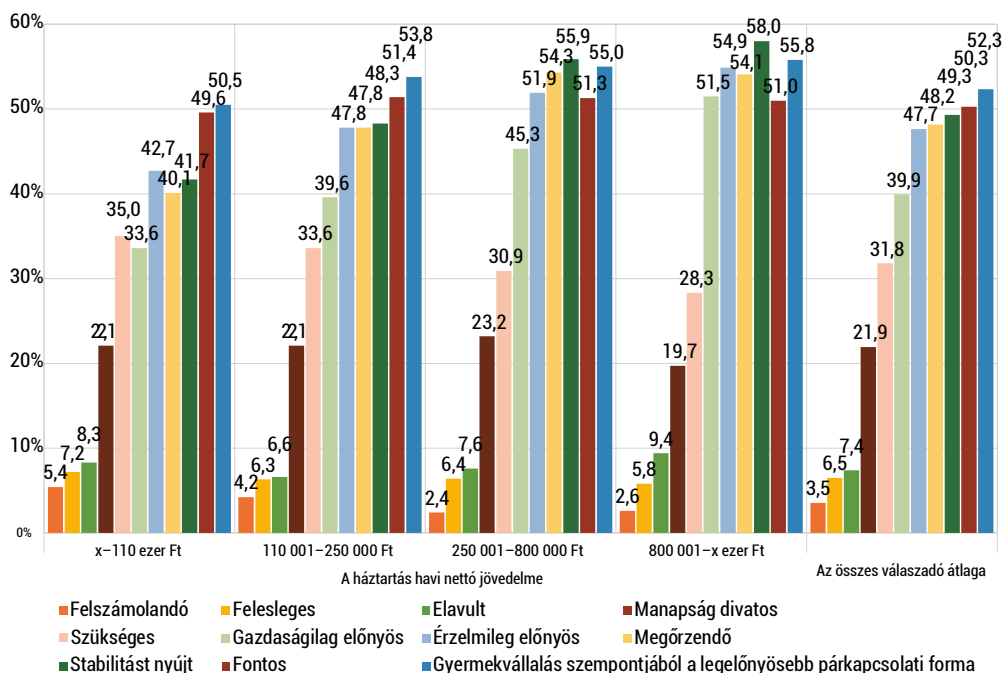

3. ábra: Ön szerint a következők közül melyek igazak a házasság intézményére? (az egyetértő válaszok aránya, %)

A válaszadók közel és/vagy több mint fele (48–52 százalék) egyetértett azzal, hogy a „házasság” nemcsak a gyermekvállalás szempontjából, hanem érzelmileg és a társadalom egésze szempontjából is fontos intézmény. A tradicionális és kortárs szempontokat egyaránt tükröző egyetértő vélemények (a házasság szükséges: 32 százalék; divatos: 22 százalék), illetve a házasságot határozottan elutasítók véleménye (4–7 százalék) alacsony mértékű. Eredményeinket leginkább úgy foglalhatjuk össze, hogy a magyar társadalom szerint a házasság időtlen és meghatározó családi bázist is jelentő társadalmi intézmény.

4. ábra: Ön szerint a következők közül melyek igazak a házasság intézményére?
(az egyetértő válaszok aránya, %)

4. ábra: Ön szerint a következők közül melyek igazak a házasság intézményére? (az egyetértő válaszok aránya, %)

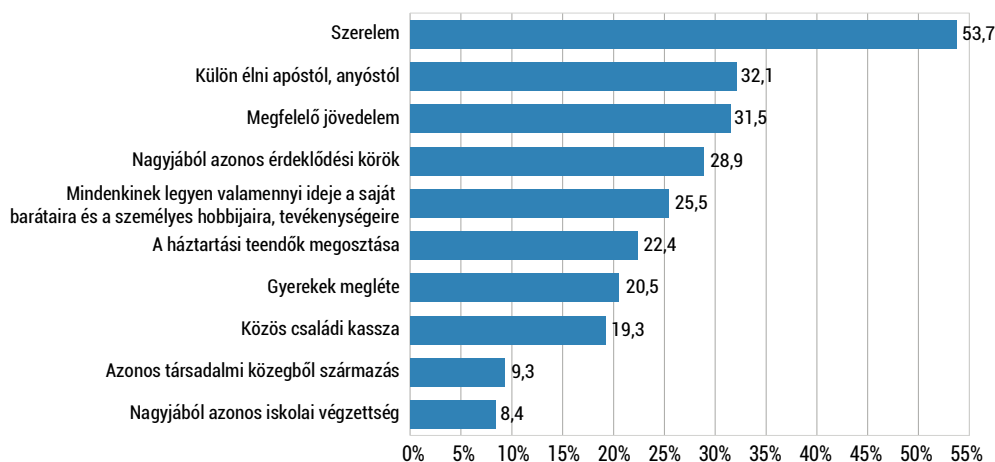
Társadalomdemográfiai csoportok, a háztartás anyagi helyzete és a válaszadó vallásossága szerint természetesen vannak eltérések. Az említések gyakoriságát és az átlagos mutatókat figyelembe véve a gyermekvállalás szempontjából a legelőnyösebb párkapcsolati formának tartják a házasságot a vallásosak, az idősebb generációk, a nők, az érettségivel vagy magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők és a közepes vagy annál jobb anyagi helyzetben élők. Fontos és stabilitást nyújtó, megőrzendő és érzelmileg is előnyös társadalmi intézmények tekintik az előbbieken túl a kevésbé vagy a maguk módján vallásosak, valamint a középkorúak. Feltehetően életkori és értéktényezőkkel is összefüggően a házasságot elavultnak és/vagy feleslegesnek tartók között az átlagot (7,4 és 6,5 százalék) meghaladják a fiatalabb korosztályokba tartozók (8,7 és 9,3 százalék), a nem vallásosak (11,3 és 10,9 százalék), az alacsony iskolázottsággal (8,9 és 7,8 százalék), illetve háztartási jövedelemmel (8,3 és 7,2 százalék) rendelkezők, valamint a fővárosban élők (8,6 és 6,7 százalék) mutatói.

Részben az előző kérdéssel összefüggésben, ugyanakkor a személyes tapasztalatokat és véleményeket erőteljesebben visszatükrözve azt is megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek a tíz felsorolt tényező közül melyik hármat tartották a legfontosabbnak egy sikeres házassághoz.¹ Az érzelmi/kapcsolati és a materiális/otthonteremtési szempontok – változó élethelyzetükkel is szorosan összefüggő – halmazát említették a válaszadók a legnagyobb gyakorisággal.

Nem meglepően a házastársak közötti szerelmet tartották a legfontosabbnak a megkérdezettek, közel egyharmaduk ez után részben a materiális lehetőségekkel összefüggő tényezőket (szeparált életvitel és megfelelő jövedelmi helyzet) említettek. Utóbbiak azért is figyelemre méltók, mert – a kormányzati családpolitikával összhangban – jelzik, hogy a családi otthonteremtés, a (gyermekes) házaspárok anyagi/jövedelmi helyzete mennyire fontos egy sikeres házasság szempontjából. A következő ábrából látható, hogy a hasonló érdeklődés/értékek, valamint a személyes élettér és a háztartási/gyermeknevelési feladatok közös vállalása szintén fontos egy sikeres házasság érdekében, míg a „homofil” (azonos vagy nagyon hasonló) társadalmi közeg iránti elvárás kevésbé meghatározó.

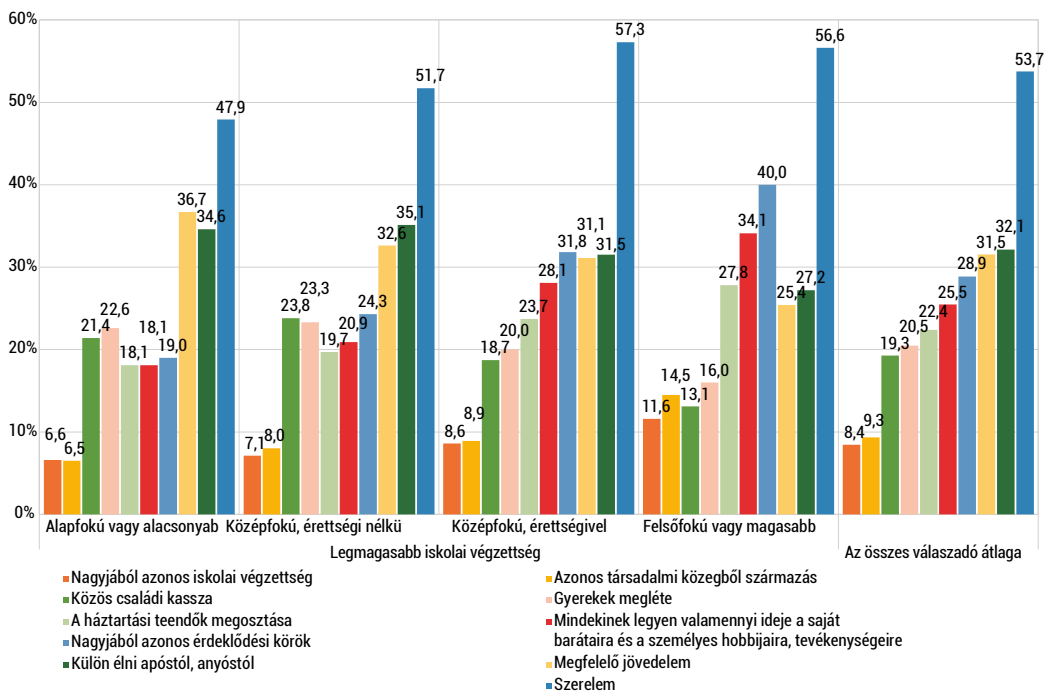
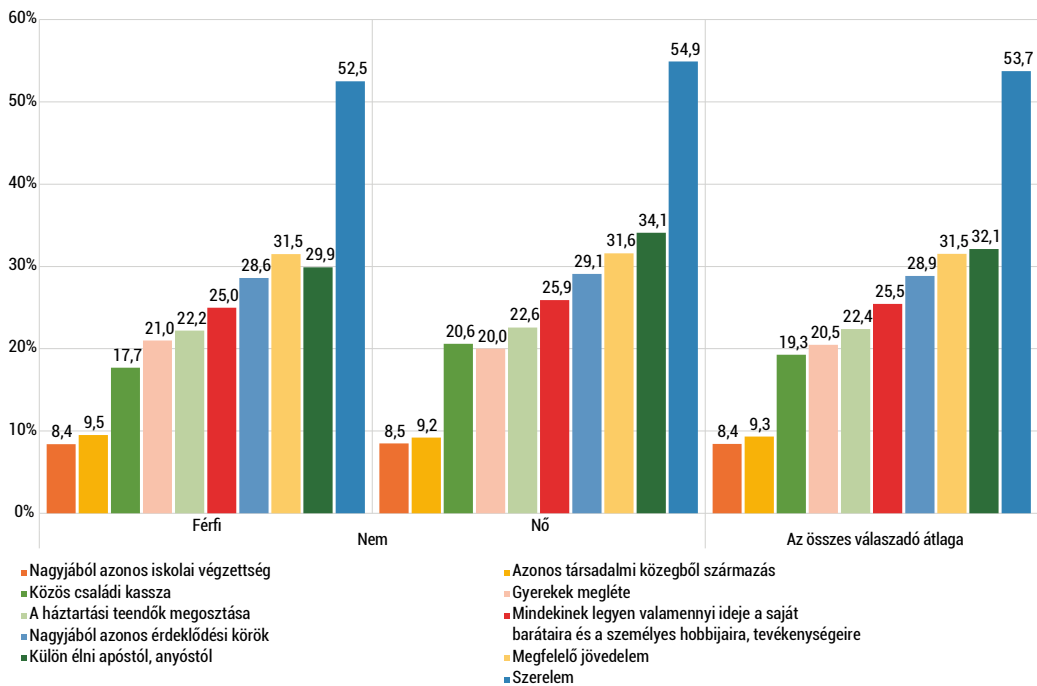
1 Érdemes felhívni a figyelmet, hogy ebben az esetben is heterogén összetételű, tizennyolc évestől a legidősebbekig, kistelepülésen élőkől nagyvárosban élőkig, illetve hajadonoktól/nőtlenektől özvegyekig terjedő „almintásokaság” válaszolt egy tizből három válaszlehetőséget megengedő kérdésre.

Végül érdemes külön is kitérni a gyermekvállalásra és az erre adott válaszok 20,5 százalékos mutatójára. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a gyermekvállalás időben kitolódik, és különösen a fiatalabb párok jellemzően a házasságkötést követően vállalják első gyermeküket. Ismert, hogy a magyar társadalom egyértelműen támogatja a gyermekvállalást, ugyanakkor a házasságkötés időpontjában az gyakran csak „tervezett”, és később realizálódik. Továbbá a „gyermek megléte” válaszlehetőség némileg félreérthető, ugyanis „a sikeres házasság már meglévő” és/vagy „tervezett” gyermekeire egyaránt vonatkozhat. Összességében azonban az említett mutató értéke azt jelzi, hogy a „sikeres” házasság egyik fontos feltétele a gyermekvállalás, függetlenül attól, hogy a gyermek már megvan és/vagy tervezett-e.

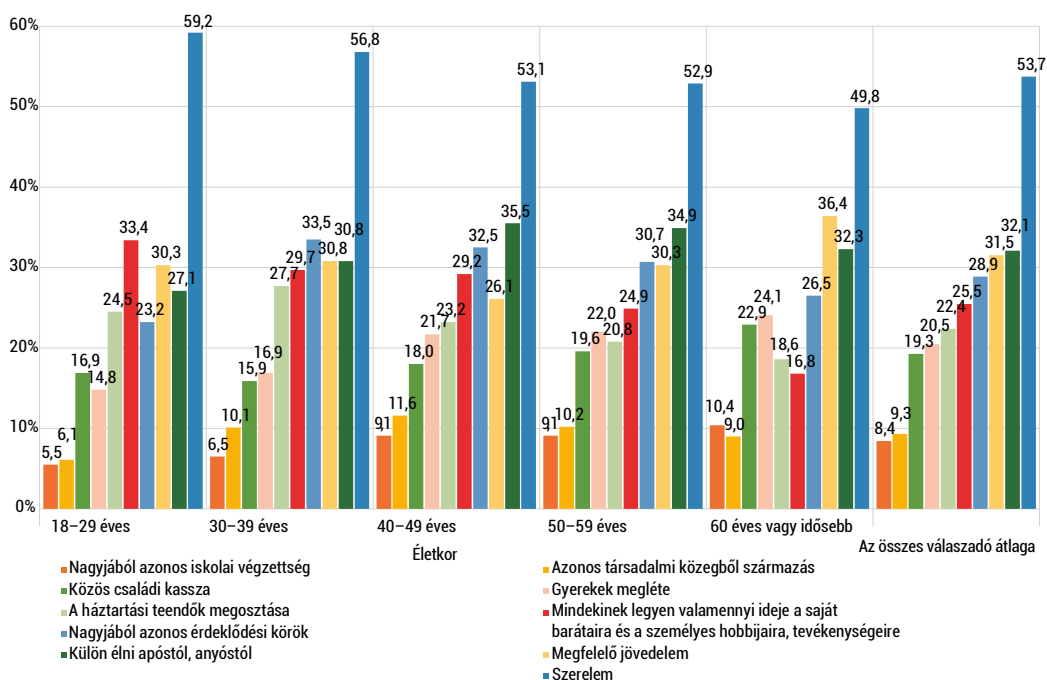
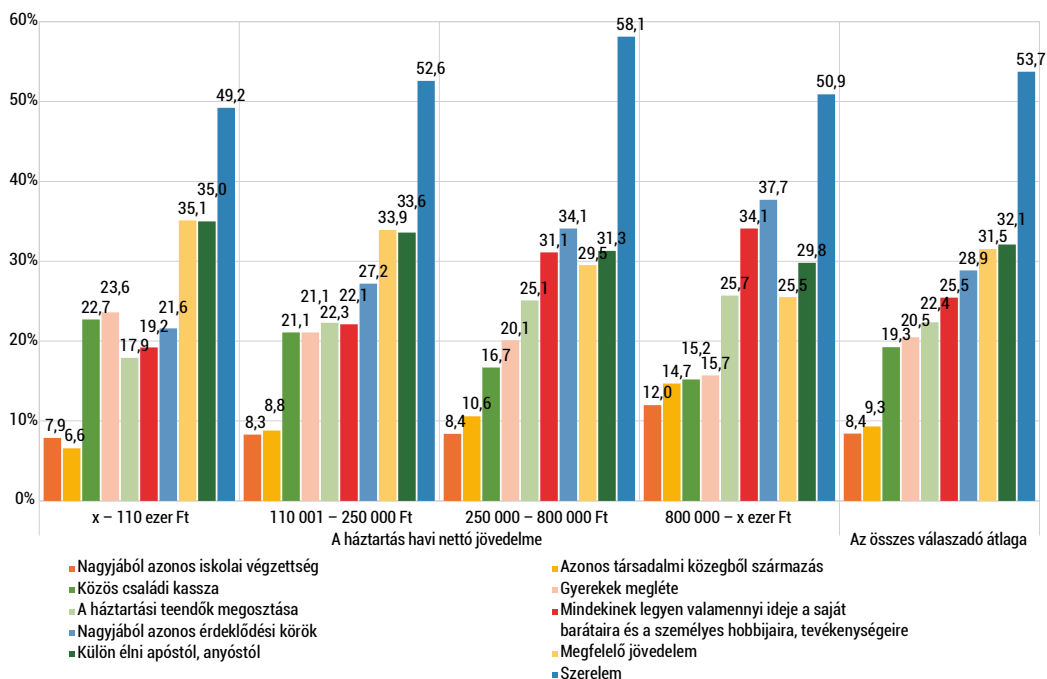

5. ábra: Ön szerint a következők közül melyik az a három legfontosabb tényező, amely ma nélkülözhetetlen a sikeres házassághoz? (az egyetértő válaszok aránya, %)

Élethelyzetükkel összefüggően az átlagot (54 százalék) meghaladóan a szerelem a legfontosabb a fiatalabb, jellemzően házasuló korban (18–39 évesek) élőknel (59 százalék) és az érettségivel vagy annál magasabb iskolai végzettségűeknél (57 százalék), továbbá az átlagosnál magasabb háztartási jövedelműeknél (58 százalék). A szülőktől szeparált életvitelt a fiatalabbak (59 százalék) és a 40–60 évesek (35 százalék), az alacsonyabb iskolai végzettségűek és a rosszabb anyagi helyzetűek (34–35 százalék) említették az átlagosnál (32 százalék) nagyobb mértékben, ami arra utal,

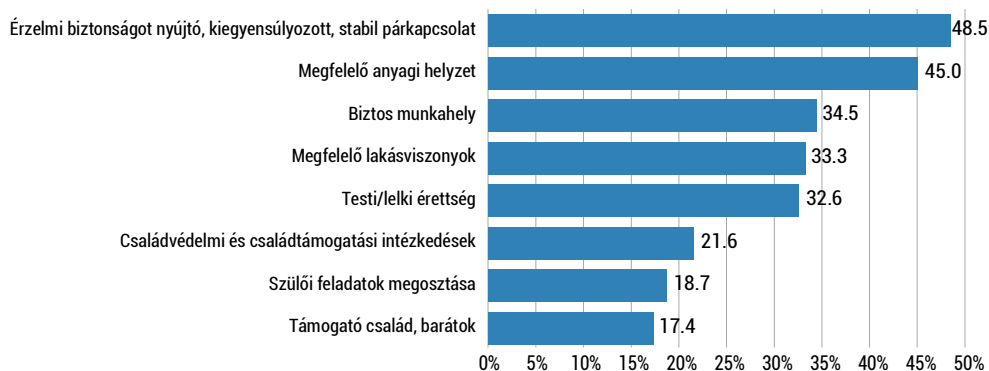
6. ábra: Ön szerint a következők közül melyik az a három legfontosabb tényező, amely ma nélkülözhetetlen a sikeres házassághoz? (az egyetértő válaszok aránya, %)

6. ábra: Ön szerint a következők közül melyik az a három legfontosabb tényező, amely ma nélkülözhetetlen a sikeres házassághoz? (az egyetértő válaszok aránya, %)

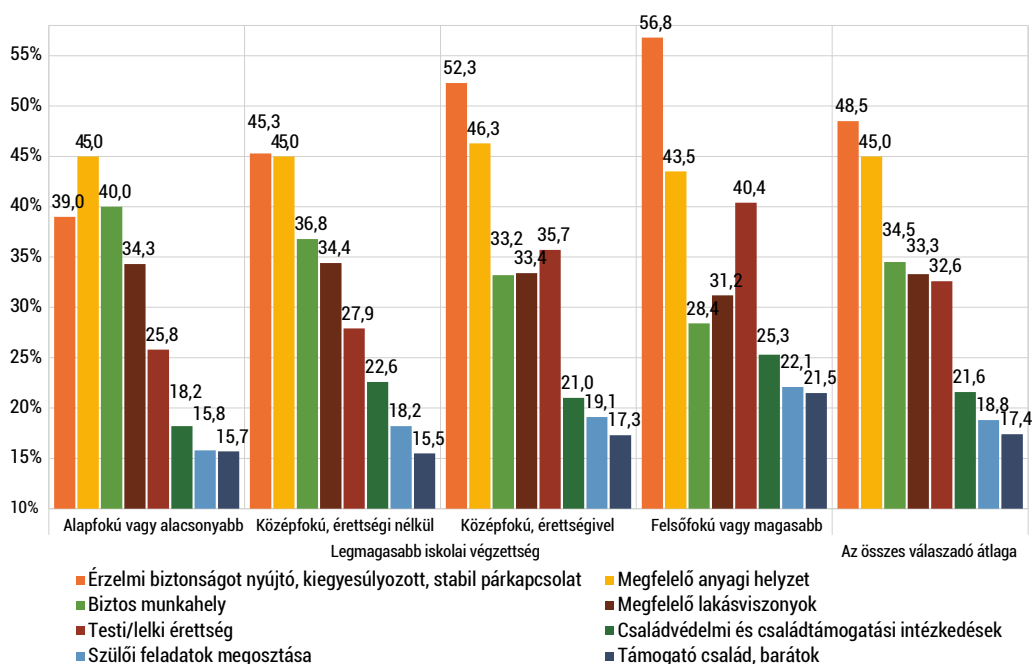
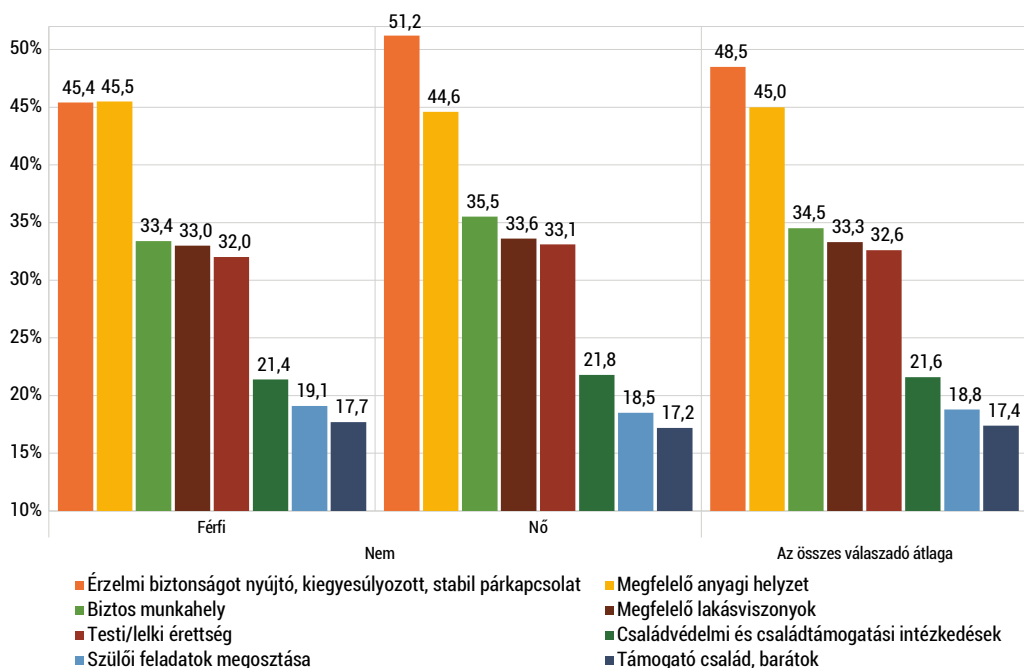
hogyan a saját otthon megteremtésének állami támogatása mellett az önkormányzatok, munkaadók albérlési támogatása is fontos szempont lehet a házaspároknál.

Részen a múltbeli és jövőbeli szempontokat ötvözően a személyes/érzelmi tényezők mellett a realitást, a megélhetéshez és lakhatáshoz szükséges faktorokat, a biztos munkahelyet és a (kedvező) családtámogatási politikát is fontos befolyásoló tényezőként említették a válaszadók a házasság és családalapítás tekintetében. A leggyakrabban a kiegyensúlyozott párkapcsolatot (49 százalék), majd ezt követően a stabil materiális háttérre megalapozó szempontokat (megfelelő anyagi helyzet, biztos munkahely, lakás (33–45 százalék), illetve az érett személyiséget (33 százalék) említették. Az említések gyakorisága jellemzően életkori sajátosságokkal, az aktuális élethelyzettel, a házasság és a családalapítás (idősebbek esetében) korábbi, illetve (a fiatalabbak esetében) későbbi realizálódásával függött össze.

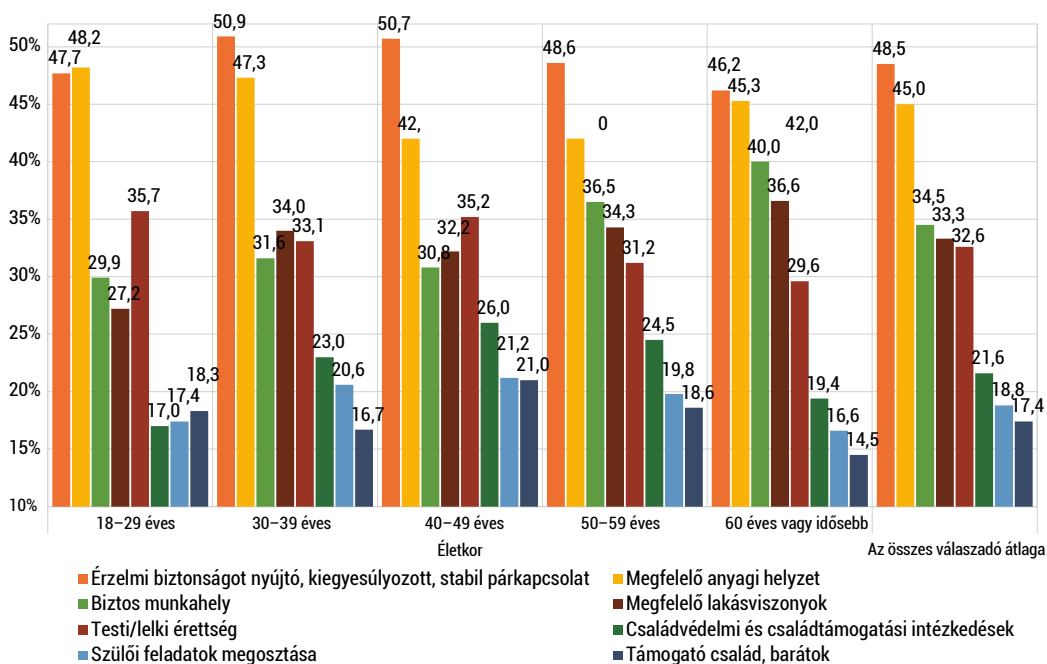
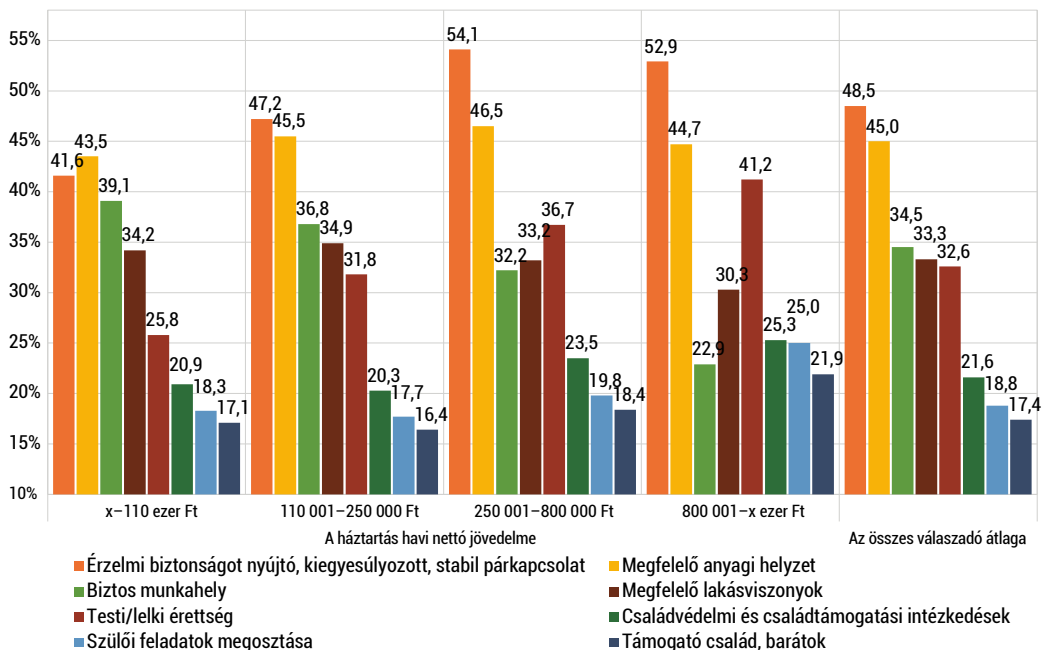

7. ábra: Ön szerint a felsoroltak közül melyik az a három legfontosabb tényező, amely pozitívan befolyásolhatja a házassági és családalapítási kedvet? (az egyetértő válaszok aránya, %)

Társadalomdemográfiai háttérük alapján az érzelmi biztonságot és a stabil párkapcsolatot az átlagosnál (48,5 százalék) gyakrabban említették a magasabb jövedelmű (53 és 54 százalék), legalább érettséggel rendelkező (52 és 57 százalék) 30 és 50 év közötti generációk (51 százalék) és a nők (51 százalék). A megfelelő anyagi helyzet fontosságát a negyvenévesnél fiatalabbak és a nem vallásosak említették az átlagot (45 százalék) meghaladóan, míg a biztos munkahely megléte (35 százalék) az alacsonyabb végzettségű és keresetű, kisebb településen élő idősebb nőknél volt

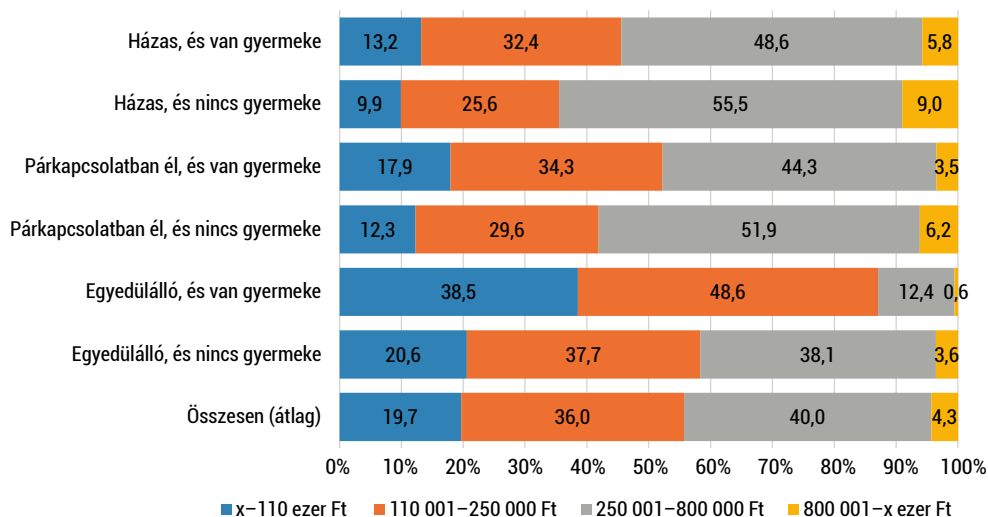
8. ábra: Ön szerint a felsoroltak közül melyik az a három legfontosabb tényező, amely pozitívan befolyásolhatja a házassági és családalapítási kedvet? (az egyetértő válaszok aránya, %)

8. ábra: Ön szerint a felsoroltak közül melyik az a három legfontosabb tényező, amely pozitívan befolyásolhatja a házassági és családalapítási kedvet? (az egyetértő válaszok aránya, %)

jellemzőbb. A megfelelő lakásviszonyokat a legidősebb és a 30–39 éves fővárosi és kisebb városban élő, alacsonyabb végzettségűek említették az átlagosnál (33 százalék) gyakrabban, míg a testi/lelki érettség (33 százalék) a magasabb iskolai végzettségű és jövedelmű, harmincévesnél fiatalabb, illetve 40–50 éves generációk számára volt fontos tényező. A családvédelmi és -támogatási intézkedések társadalmi támogatottságát jelzi, hogy a 30–60 éves generációk egyaránt az átlagosnál (22 százalék) nagyobb mértékben értettek egyet velük, de ugyanez volt jellemző az alapfokúnál magasabb végzettséggel és a diplomával rendelkezőkre, illetve a részben és/vagy kifejezetten vallásos válaszadókra. A szülői feladatok megosztása (19 százalék) és a támogató barátok/család jelentősége (17 százalék) leginkább a 30–60 éves, felsőfokú végzettséggel rendelkező, magasabb jövedelmű rétegekre volt jellemző.

Elégedettség az élettel

9. ábra: A háztartás átlagos havi nettó összbevétele családtípusok szerint (%)

Elemzésünk következő fázisában azt vizsgáltuk, hogy a házas és a nem házas válaszadók milyen jövedelmi körülmények között élnek, objektív anyagi helyzetük és eltérő társadalmi háttérük hogyan függ össze az élettel való elégedettségükkel. Az aktuális családi státusszal, az életkorról, az iskolai végzettséggel és a gazdasági aktivitással összefüggően több mint 250 ezer forint vagy annál nagyobb jövedelemmel rendelkező

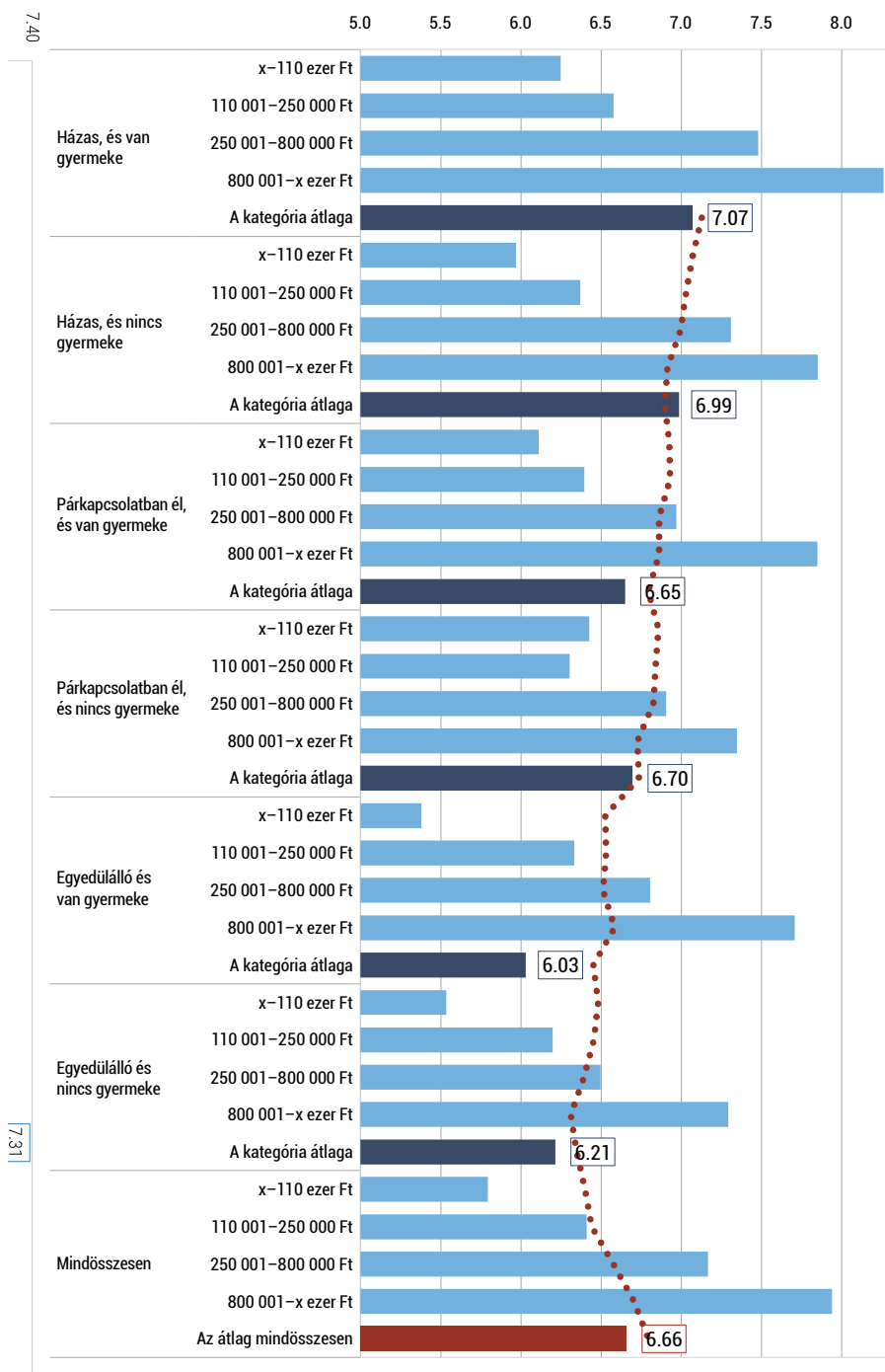
a párkapcsolatban élő házas és nem házas háztartások többsége, s az egyedülállók voltak a legkevésbé kedvező jövedelmi helyzetben.

A házasságban és/vagy párkapcsolatban élők átlagosnál kedvezőbb jövedelmi helyzetét jelzi, hogy – csökkenő sorrendben – 250 ezer forintos vagy annál nagyobb átlagos havi nettó jövedelmet (44 százalék) meghaladó mutatókkal rendelkeztek a gyermektelen házasok (65 százalék), a párkapcsolatban élő gyermektelenek (58 százalék), a házas gyermekek (54 százalék), valamint a párkapcsolatban élő gyermekek (48 százalék).

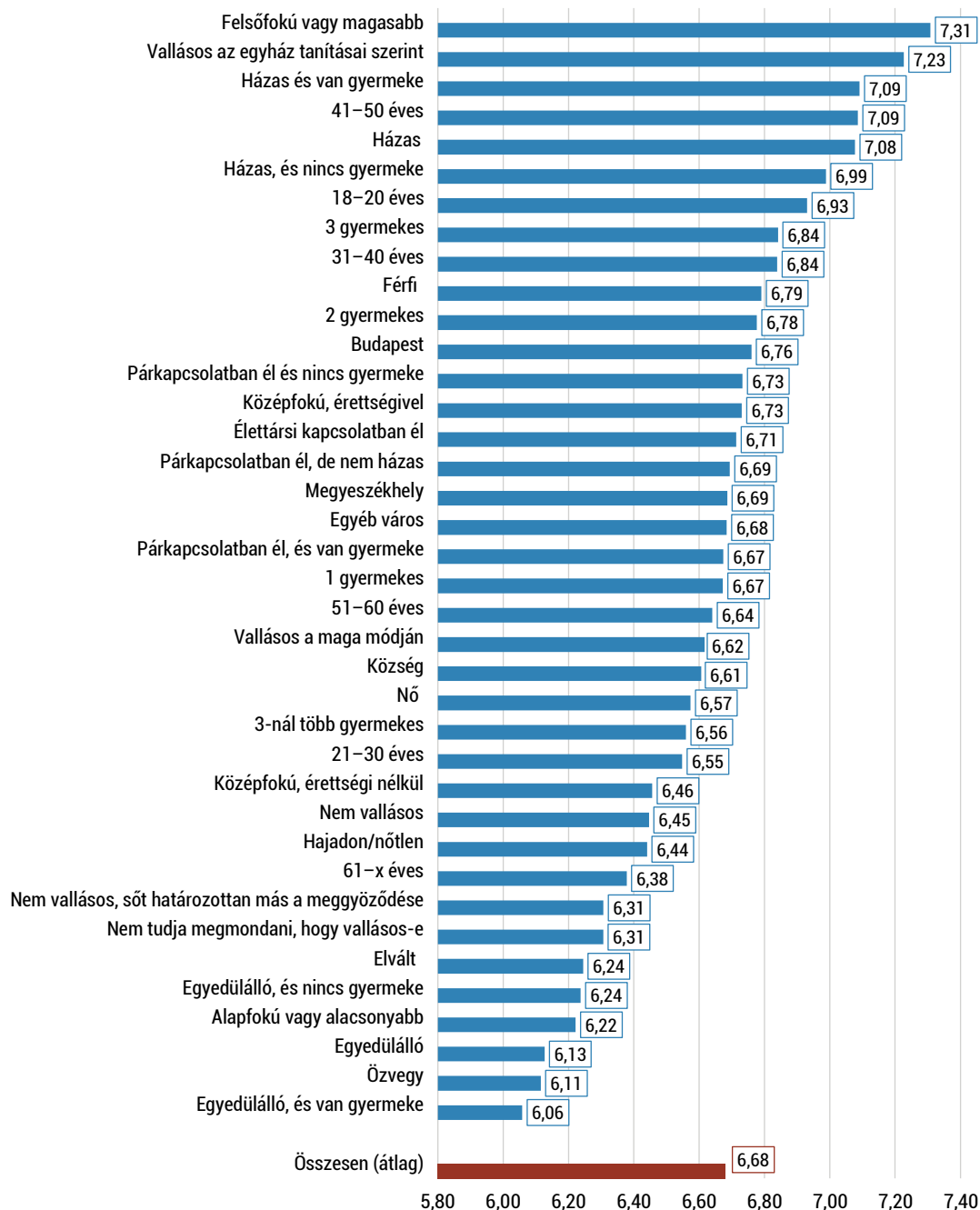
Az átlagosnál alacsonyabb mutatók jellemezték az egyedülálló gyermekteleneket (42 százalék) és gyermekeket (12 százalék). Utóbbi mutató arra utal, hogy a gyermeküket egyedül nevelők támogatásait érdemes célzottan kiegészíteni, és esélykiegyenlítő módon csökkenteni. A tanulmányból később nyilvánvalóvá válik, hogy az utóbbi csoportba tartozók eddig is megbecsülték a kapott kormányzati támogatásokat, ugyanakkor számottevő hányaduk (a válaszadók 20 százaléka) más csoportokhoz képest hátrányos helyzetének javítása fontos kormányzati célkitűzés lehet a jövőben is.

Arra a kérdésre, hogy a házasság mennyire fontos védőfaktor, illetve előny az objektív anyagi és a szubjektív személyes elégedettség/boldogság szempontjából, a 10. és 11. ábrák adnak érdemi választ. Az nem meglepő, hogy a magasabb háztartási jövedelemmel rendelkezők jellemzően a személyes élethelyzetükkel is elégedettebbek. Amennyiben a válaszadók családi állapotával is kiegészítjük ezt a vizsgálati szempontot, akkor a 10. ábrából látható, hogy – jövedelmi helyzetüktől függetlenül – a házas gyermekes családok a legelégedettebbek az életükkel, őket követik a házas gyermektelenek, majd a párkapcsolatban élő gyermekek. Mindez azt jelzi, hogy a házasságban élők és a gyermeket vállalók elégedettebbek, mint a többi párkapcsolati formában lévők, és helyzetük anyagi szempontból sem jelent hátrányt számukra.

Társadalomdemográfiai csoportok szerint a személyes életükkel elégedettek között (11. ábra) az átlagot (6,68) meghaladó mutatókkal rendelkeznek – csökkenő sorrendben – a felsőfokú végzettségűek (7,31), az egyházuk tanítása szerint vallásosak (7,23), a 41–50 évesek (7,09) és a házas gyermekek (7,09). Figyelemre méltó az is, hogy a meglévő gyermekek száma

10. ábra: A „Mennyire elégedett az életével mostanában?” kérdésre adott válaszok átlagos értékei jövedelmi helyzet és családtípus szerint (1 = egyáltalán nem, 10 = teljes mértékben)

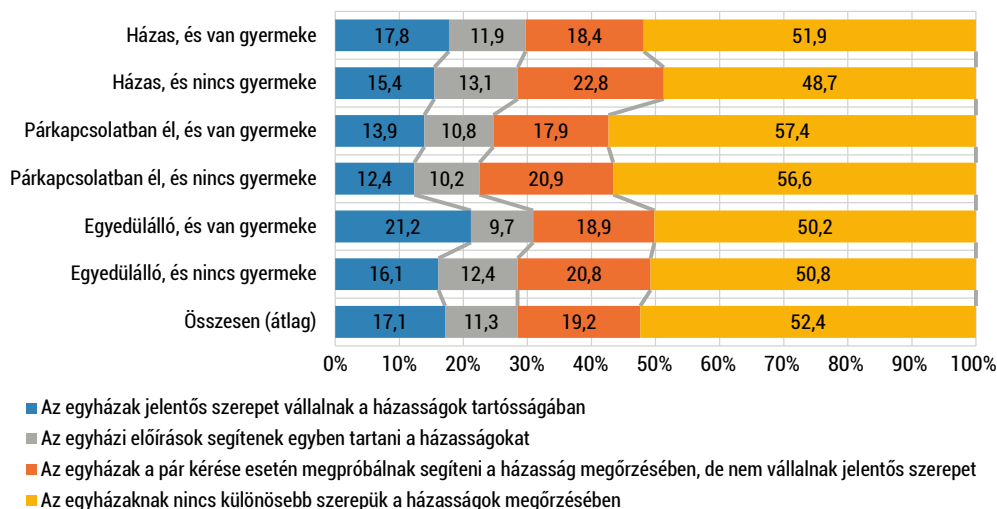
11. ábra: A „Mennyire elégedett az életével mostanában?” kérdésre adott válaszok átlagos értékei (1 = egyáltalán nem, 10 = teljes mértékben)

alapján a gyermektelenek kevésbé (6,53), a két- és/vagy háromgyermekesek (6,78 és 6,87) pedig az átlagot meghaladóan elégedettebbek az életükkel.

Összefoglalóan elmondható, hogy eredményeink alapján a házasságban élők – más társadalmi csoportokhoz képest – nem rosszabb, hanem kifejezetten jobb anyagi helyzetben vannak, az élettel való elégedettségük az átlagot meghaladó mértékű, a több gyermek vállalása pedig nem csökkentette, hanem növelte személyes boldogságukat és elégedettségüket.

Az egyházak szerepe és a családpolitikai intézkedések megítélése

Végül azt vizsgáltuk meg, hogy családi állapotunktól függően a megkérdezettek hogyan vélekednek a házasságot illetően az egyházak szerepéről, a vallásos emberek házasságának tartósságáról, valamint a 2010 és 2021 közötti időszak családpolitikai intézkedéseiről.

12. ábra: Mit gondol, az egyházaknak milyen szerepük van a házasságok megőrzésében és a családok védelmében? (%)

A megkérdezettek többsége szerint az egyházak felelősségét meghaladja a házasságok fenntartása, ugyanakkor minden vizsgált kategóriában jelentős volt azok aránya, akik hangsúlyos, a hitéleti elvárásoknak fontos szerepet tulajdonítottak a házasságok tartósságának biztosításában. Az átlagot (28 százalék) meghaladóan gondolták így például az egyedülálló (31 százalék) és a házas gyermekesek (30 százalék). Amennyiben az egyházak közvetítői

tevékenységére adott válaszokat is figyelembe vesszük, összességében a válaszadók 48 százaléka gondolta úgy, hogy az egyházaknak érdemi szerepük van, illetve azt kaphatnak a házasságok stabilitásában.

A fentiekkel összhangban az átlagot (31 százalék) meghaladó a vallásos emberek házasságát tartósabbnak vélők aránya a házas (35 százalék) és az egyedülálló gyermekesek (34 százalék) között. Életkori sajátosságokkal (fiatalabbak) és a vallásos értékrenddel összefüggő tényezőkkel (kevésbé vallásosak) magyarázható, hogy az átlagosnál kisebb mértékben tartják tartósabbnak a vallásos emberek házasságát a párkapcsolatban élő nem házas gyermektelenek (22 százalék) és a párkapcsolatban élő gyermekesek (26 százalék) (*13. ábra*).

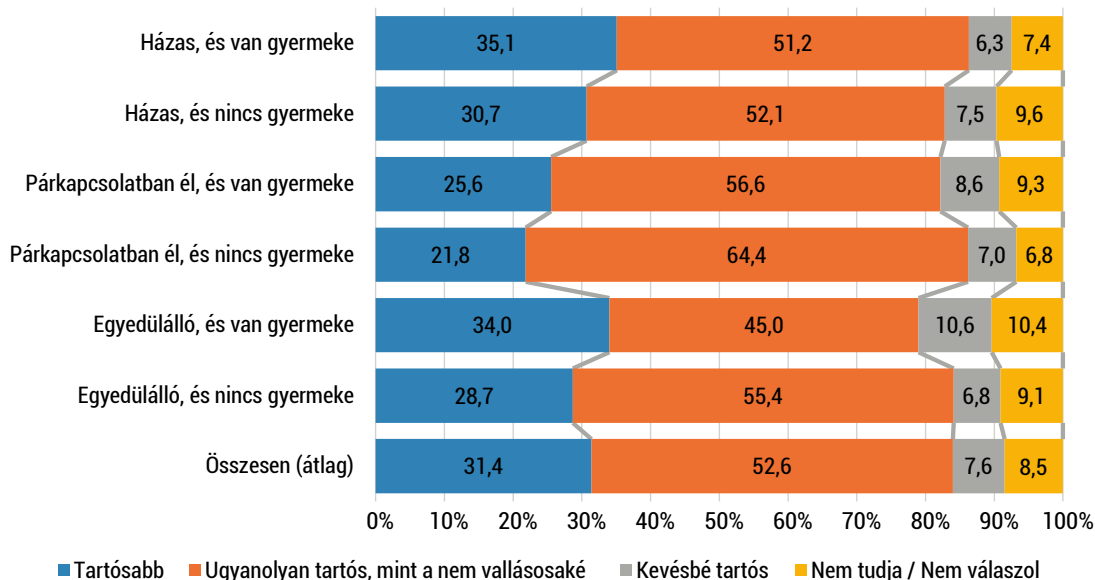
Legvégül a kormányzati családpolitika általános támogatottságát vizsgáltuk. Érdemes megjegyezni, hogy az adatfelvételre az egész ország számára különösen nehéz időszakban – a koronavírus-járvány idején – került sor, amikor a társadalom soha nem tapasztalt nyomás alá került. Ennek ellenére a kormányzati családpolitika elmúlt évtizedét – függetlenül a válaszadók családi státuszától – kifejezetten pozitív megítélés jellemezte, a megkérdezettek kétharmada (66 százalék) kedvezően vélekedett róla (*14. ábra*).

A kormányzat gyermekes családokat kiemelten támogató politikájáról a házas és gyermekes családok vélekednek a legpozitívabban, közel háromnegyediknek (72 százalék) kedvező és/vagy nagyon kedvező véleménye volt róla. Szintén az átlagosnál kedvezőbb a házas, de gyermektelen, illetve az egyedülálló és gyermekes válaszadók aránya (68 százalék), ami arra utal, hogy a házasságban élők, sőt az egyedülálló gyermekesek is nagyra értékelik és megbecsülik a 2010 és 2021 közötti családtámogatási politikát.

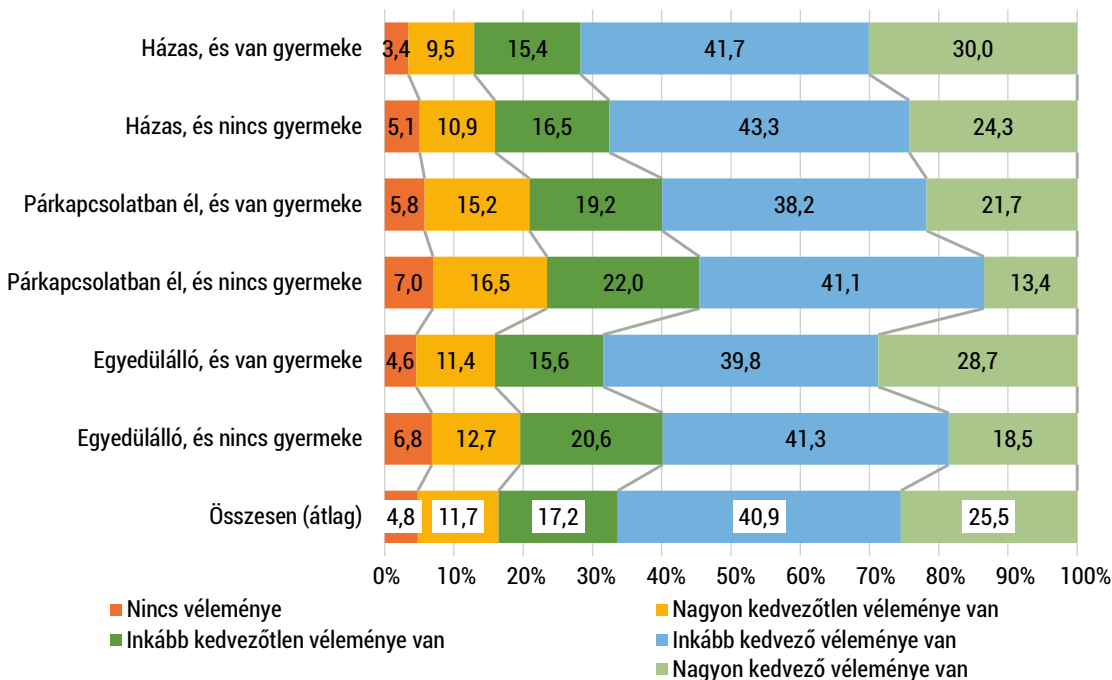
A fentiekkel ellentétes mutatók figyelhetők meg a párkapcsolatban élőknel és az egyedülálló gyermekteleneknél, akik között az átlagosnál nagyobb (33 és 39 százalék) a családtámogatási politikát elutasítók aránya. Mindazonáltal még közöttük is 55 és 60 százalék között mozgott a kormányzati családpolitikát kedvezően megítélők részaránya.

Összefoglalás

Eredményeink alapján a házasság a magyar társadalom egészében elfogadott és időtálló intézmény. A megkérdezettek a gyermekvállalás szempontjából a leghatékonyabb párkapcsolati formának tartják, és általánosan

13. ábra: Mit gondol, a vallásos emberek házassága...? (%)

14. ábra: Kérem, mondja el, inkább kedvező vagy kedvezőtlen véleménye van-e az elmúlt tizenegy év családpolitikai intézkedéseiről. (%)

jellemző vélemény az is, hogy akik komolyan gondolják kapcsolatukat, azok előbb-utóbb összeházasodnak. A házasság intézményét az átlagosnál (78 százalék) fontosabbnak tartották a tapasztaltabb, idősebb korosztályok (88 százalék), a községi és városi lakóhellyel rendelkezők (80 és 79 százalék), valamint a vallásos válaszadók (90 százalék).

A házasság a megkérdezettek többsége szerint nemcsak a gyermekvállalás szempontjából fontos, hanem stabilitást nyújtó, megőrzésre méltó és érzelmileg is előnyös társadalmi intézmény, továbbá kifejezetten alacsony mértékűnek mondható a házasságot határozottan elutasítók részaránya (8,6 százalék). Utóbbiak jellemzően a fiatalabb korosztályokba tartozó, alacsonyabb iskolai végzettségű és jövedelmű, nem vallásos és fővárosban élők.

A házasság sikerét megalapozó és biztosító tényezők között a válaszadók – aktuális élethelyzetük, tapasztalataik, személyes érzelmeik alapján – leggyakrabban az érzelmi/kapcsolati és a materiális háttérrel biztosító, az önálló otthon meglétével összefüggő faktorokat említették. A szerelem, a kiegyensúlyozott párkapcsolat, az érett személyiség tulajdonságai mellett az önálló otthonbeli (szeparált) életvitel, a stabil munkahely és a megfelelő jövedelem, valamint a háztartási teendők megosztása, a gyermekvállalás és a családvédelmi-családtámogatási intézkedések egyaránt fontos és gyakran megjelölt szempontok voltak.

A jövedelmi helyzet és a párkapcsolati háttér, illetve a jövedelmi helyzet és az étellel való személyes elégedettség közös vizsgálata alátámasztotta hipotézisünket, mely szerint a házasság nemcsak objektív, hanem szubjektív szempontból is fontos védőfaktor, a gyermeket vállalók pedig az átlagosnál (6,66 átlagos érték) elégedettebbek voltak az életükkel (7,07 átlagos érték).

Tanulmányunk végén az egyházak és a vallásosság házassággal kapcsolatos megítélését, valamint a 2010 és 2021 közötti kormányzati családpolitikai intézkedések társadalmi támogatottságát, illetve elutasítását vizsgáltuk röviden a megkérdezettek körében. Az egyházaknak a házasság intézményében betöltött szerepéről, pontosabban szerepvállalásuk szükségességéről közel fele-fele arányban megoszlott a válaszadók véleménye. A házasokat és az egyedülálló gyermekeket az átlagosnál magasabb mutatók jellemezték az egyházak aktív szerepvállalásával és a vallásos

emberek házasságának tartósságával kapcsolatban. Az elmúlt tizenegy év kormányzati családpolitikai intézkedéseit a válaszadók kétharmada – függetlenül a családi státuszuktól – határozottan pozitívnak tartotta, közöttük szignifikánsan kedvezőbb vélemény jellemezte a házasokat és a gyermekeket. Összefoglalóan elmondható, hogy a 2010 és 2021 közötti kormányzati családpolitikai célok és megvalósulásuk kifejezetten kedvező volt, vagyis jelentős volt a társadalmi támogatottságuk az adatfelvétel időpontjában.

Felhasznált irodalom

- Engler Ágnes, Markos Valéria és Major Enikő (2022a) Párkapcsolati mintázatok és a gyermekvállalás. In: Engler Ágnes, Purebl György, Susánszky Éva és Székely András (szerk.) *Magyar lelkiállapot 2021. Család – egészség – közösség, Hungarostudy 2021 tanulmányok*. Budapest: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért. 49–65.
- Engler Ágnes, Pári András (2021) Párkapcsolat és családalapítás. In: Székely Levente (szerk.) *Magyar fiatalok a koronavírus-járvány idején. Tanulmánykötet a Magyar Ifjúság kutatás 2020 eredményeiről*. Budapest: Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft. 87–112.
- Engler Ágnes, Pári András (2022) A család jövője – az elsődleges szocializációs közeg társadalmi szerepváltozása. *Századvég*, 3. sz. 11–34.
- Engler Ágnes, Purebl György, Susánszky Éva és Székely András (szerk.) (2022b) *Magyar lelkiállapot 2021. Család – egészség – közösség, Hungarostudy 2021 tanulmányok*. Budapest: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért.
- Fűrész, Tünde, Molnár Balázs (2021) The first decade of building a family-friendly Hungary. *Quaderns de Politiques Familiars*, (7): 6–17.
- Kapitány Balázs, Murinkó Livia (2020) Párkapcsolati változások, termékenységi trendek. In: Kolosi Tamás, Szelényi Iván és Tóth István György (szerk.) *Társadalmi riport 2020*. Budapest: TÁRKI. 146–169.
- KINCS (2023) *Mi kell a jó házassághoz? Omnibusz kutatás 2023*. Budapest: KINCS.
- Kopp Mária, Skrabski Árpád (1992) *Magyar lelkiállapot*. Budapest: Végeken Alapítvány.
- Kopp Mária, Skrabski Árpád (2003) Magatartás és család. In: Ullrich Zoltán (szerk.) *Ökumené. Válogatott tanulmányok a Magyar Bioetikai Társaság és a KÖT (Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság) két évtizedes munkásságából*. Budapest: Széphalom Könyvműhely.
- Murinkó Livia, Spéder Zsolt (2021) Élettársi kapcsolatok, házasság. In: Monostori Judit – Őri Péter – Spéder Zsolt (szerk.) *Demográfiai portré 2021*. Budapest: KSH NKI. 9–28.
- Nagy Tímea, Horváth-Varga Anikó (2022) A fiatal felnőttek boldogságának és elégedettségének vizsgálata. In: Engler Ágnes, Purebl György, Susánszky Éva és Székely András (szerk.) *Magyar lelkiállapot 2021. Család – egészség – közösség, Hungarostudy 2021 tanulmányok*. Budapest: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért. 507–520.

- Nyírády Adrienn, Pári András, Székely András és Trieb Mariann (2022) A különböző családtámogatási formák fontosságának megítélése. In: Engler Ágnes, Purebl György, Susánszky Éva és Székely András (szerk.) *Magyar lelkiállapot 2021. Család – egészség – közösség, Hungarostudy 2021 tanulmányok*. Budapest: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért. 169–189.
- Pári András (2014) A 25–40 éves férfiak szerepe és jellemzői – különösen a gyermekvállalás – Magyarország térségi társadalmi folyamatainak alakulásában. *Polgári Szemle*, 10. évf. 3–6. sz. 349–368.
- Pári András, Balog Piroska (2022) A gyermekvállalást jelenleg elutasító gyermektelenek a fiatal felnőttek körében. In: Engler Ágnes, Purebl György, Susánszky Éva és Székely András (szerk.) *Magyar lelkiállapot 2021. Család – egészség – közösség, Hungarostudy 2021 tanulmányok*. Budapest: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért. 147–167.
- Pári András, Varga Anikó, Balogh Enikő (2019) Magyar családpolitikai folyamatok a Családvédelmi Akcióterv 2019. szeptember végén rendelkezésre álló eredményeinek tükrében. *Kapocs*, 2. évf. 3–4. sz. 12–25.
- KSH Házasságkötések, válások – STADAT 22.1.1.15. tábla: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nepoo15.html (utolsó frissítés: 2023.10.24.)
- KSH Élveszületések az anya és az újszülött főbb jellemzői szerint – STADAT 22.1.1.7. tábla: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nepooo7.html (utolsó frissítés: 2023.10.24.)